

S režisérkou Oxanou Smilkovou o její nejnovější ostravské inscenaci

V Aréně jsou mi hodně blízcí

PETR DUBNICKÝ

OSTRAVA. Česká premiéra pozoruhodné divadelní hry ruského autora Edvarda Stanislavoviče Radzinského nazvaná *Poslední noc posledního cara* je připravena na dnešek v ostravské Komorní scéně Aréna. Spolu s herci ji nastudovala režisérka ruského původu Oxana Smilková, která s Arénou spolupracovala už před necelými pěti lety na Čechovově *Višňovém sadu*. Její nejnovější inscenace, na níž se kromě herců a překladatelky Terezy Pogodové podílel i výtvarník Jevgenij Kulikov, čerpá z ruské historie. Hlavními hrdiny jsou dva příslušníci revoluční Všeruské mimořádné komise, takzvaní čekisté, a poslední ruský car Mikuláš s chotí Alexandrou.

Název hry mnohé napovídá. Mohla byste přesto čtenářům přiblížit, jaké je hlavní téma této inscenace?

Na pozadí historického příběhu nebo dokonce dokumentu je v inscenaci rozvíjena otázka tolerance člověka člověkem. Přítomen je soubor mezi carskou bezbrannou rodinou, jež se vzdala moci a dvěma čekisty, revolucionáři, kteří věří v určitou ideu. Ta jim pomáhá naplnovat vlastní smysl života, i přesto, že jim mnohé bere. Hra vybízí k položení si podobné otázky, jakou ve svém díle řešil Dostojevskij: Je možné pro nějakou dobrou

Oxana Smilková při přípravě inscenace *Poslední noc posledního cara*.

Foto: Hana Havlenová

věc či ideu zničit třeba jen maličký život maličkého človíčka? A lze poté na tom budovat štěstí lidstva? Autor hry Radzinskij velmi působivě předvádí, jak i malé zlo plodí další zlo, jak revoluce sama začíná ničit. Ale při tom ti, kteří jsou do ní zapojeni, si nic neuvědomují, nepřemýšlejí.

Podobně to funguje i v současné společnosti. Doslechla

jsem se při práci na této inscenaci o ničení obrovských soch Buddyho hnutím Taliban. To je stejná situace. Nikdo tomu nedokázal zabránit, ani inteligence, která svět velmi dobře cítí a zná. Před silou člověka, který si ideu přizpůsobil, je úplně bezbranná. A tak i car, který v revoluční ideji čekistů nemá svoje místo, musí být zničen.

Už několik let žijete v Olo-

mouci, režirovala jste v několika českých městech. Cítíte se zahraniční, či spíše už českou režisérkou?

Život české společnosti je mi hodně blízký. Když žiješ v české rodině a miluješ Čecha, stáváš se s těmito lidmi velmi svázaný. Rozumíte? Není to otázka národnosti, ale spíše citu. Myslím, že jsem česká režisérka původem z ciziny.

Jste známa precizní prací s hercem. Existují nějaké větší rozdíly mezi českými herci a herci jinde ve světě?

Všude, v každém státě i v každém divadle existují určité rozdíly. V Aréně jsou mi ale hodně blízcí. Myslím, že se navzájem tolerujeme a ovlivňujeme. Herec není jenom loutka v rukou režiséra. Potřebný je i moment souboje. Vyhovuje mi, když herec řekne svůj názor. Vždy je ale zároveň potřeba herci vysvětlit, kde jsou kulminace inscenace nebo jeho role. S herci v Aréně se mi pracuje velice dobře.

Dodejme, že v české premiéře inscenace *Poslední noc posledního cara*, kterou Radzinskij napsal podle skutečných událostí, se představí herci ostravské Komorní scény Aréna Renáta Klemensová, Gabriela Wilčková, Marek Císovský, Vladislav Georgiev, Dušan Škubal a René Šmotek.

Premiéra proběhne v dnes od 18.30 hodin, první repríza je plánována na úterý 17. dubna.

Oxana Smilková se podruhé úspěšně vrátila do ostravské Arény

Režisérka Oxana Smilková nastudovala pro Komorní scénu Aréna hru Edvarda Stanislavoviče Radzinského *Poslední noc posledního cara*. Text přeložila Tereza Pogodová a Oxana Smilková, která spolu s Jevgenijem Kulikovem navrhla i scénu a hudbu. V textu hry je kromě příběhu vyvraždění carské rodiny Romanovců obsažena stále aktuální hrozba střetu Asie a Evropy, střetu dvou kultur, z nichž v jedné cena lidského života a nejvyšší právo na

jeho spokojené prožití neznámá nic v okamžiku konfliktu ideí.

Šestnáctého července 1918 v sibiřském Jekatěrinburgu bolševici vyvraždili carskou rodinu Romanovců. Ruský dramatik E. S. Radzinskij si všiml podivuhodné zvláštnosti: všichni vrazi postupně ze mřeli, smrt si však pro ně přišla vždy ve výroční den jejich hrůzného zločinu. Hra *Poslední noc posledního cara* se pokouší zobrazit možný proces dopadu výčitek svědomí, obraz neutuchající práce „božích

mlýnů“ přinášejících odplatu. V první části inscenace je divákům nabídnuta řada obrazů z prostředí nemocnice, kde umírá jeden z vrahů, z prostředí bolševického vězení, ve kterém carská manželská dvojice tráví poslední chvíle svého života. Dostane se i na vrahy v době přípravy jejich zločinu.

Druhá část po přestávce je pak dialogem svědomí dvou bolševických carovrahů. Tento náročný part pro dva herce trpěl při premiéře jistou monotónností, na vi-

ně je však patrně režie. Dušan Škubal ztělesnil Mikuláše II., Gabriela Wilčková hraje carevnu Alexandru, dvojice bolševiků byla svěřena Renému Šmotkovi a Vladislavu Georgievovi, vedlejší role ztvárnili Renáta Klěmensová a Marek Cisovský. Mezi nejsil-

recenze

nější scény inscenace patří zobrazení vzájemného vztahu carských manželů, mimořádně působivá je herecko-taneční kreace Gabriely Wilčkové, vyjadřující pomyslné zdi, na které carevna Alexandra naráží všude kolem sebe. Tanec carského páru na hudbu Chačaturjanova valčíku z *Maškarády* je jedním z vrcholů inscenace.

Ve druhé části po přestávce sáhla režisérka k jevištní metafoře, ve které se prolínají světy diváků a aktérů hry. Tento apel, akcentující nebezpečí chaosu ve světě bez tolerance, je osobní výpověď Oxany Smilkové k dnešnímu světu. Je natolik působivý, že někteří diváci byli po premiéře doslova otřeseni emocionální silou režisérčina varování. Až v závěru představení naplno vyznívá i samotný úvod, ve kterém jsou diváci ještě v předsálí vyzváni, aby před vstupem do hracího prostoru odložili všechny ostré a nebezpečné předměty. Nejnovější premiéra Komorní scény Aréna opět patří k tomu nejlepšímu, co se na jevištích našich divadel v současnosti objevilo.

Nejnovější premiéra Komorní scény Aréna *Poslední noc posledního cara* opět patří k tomu nejlepšímu, co se na jevištích objevilo.

Foto FRANTIŠEK ŘEZNÍČEK

LADISLAV VRCHOVSKÝ

OSTRAVSKÝ DEN, 26. 4. 2001, A. 11

Komorní scéna Aréna uvedla v sobotní premiéře *Poslední noc posledního cara*

Představení, které opravdu bolí

ŠARKA NEVIDALOVÁ

OSTRAVA. Inscenace s názvem *Poslední noc posledního cara*, kterou uvedla v premiéře Komorní scéna Aréna v sobotu večer, vznikla podle dramatického díla ruského tvůrce Edvarda Stanislavoviče Radzinského.

Námětem představení je retrospektivně podané vyprávění o vraždě posledního ruského cara Nikolaje Alexandroviče Romanova a jeho početné rodiny, tedy příběh především pro starší generace poměrně dobře známý, byť samozřejmě ve své dobové zideologizované podobě. Silné téma, navíc vycházející z reálné tragické události, si vždy žádá

RECENZE

opravdovou režisérskou osobnost, která na jedné straně respektuje historická fakta a na druhé dokáže nalézt křehkou rovnováhu mezi pravděpodobnými, ovšem většinou těžce zrekonstruovatelnými pocity dávných aktérů a jejich uměleckým zobrazením na scéně, tolik lákajícím k dramatickému gestu, v tomto případě ovšem zbytečnému a snad i nevhodnému.

V Ostravě takovouto osobnost našli – režisérka Oxana Smilková, která se do Arény

Car Nikolaj Alexandrovič Romanov a jeho žena Alexandra na reprodukci dobové fotografie.

Foto: archiv

vrátila po pětileté přestávce, se nastudování hry chopila razantně a suverénně, ovšem

s citem sobě vlastním, a výsledný tvar je proto více než přesvědčivý. Podarilo se jí ne-

jen zřetelně načrtnout komplikovaný příběh dramatu, odehrávající se ve třech časových rovinách a na několika místech (v neprostorné Aréně to musel být skutečný problém!), navíc dokázala zachytit i jeho nadčasovou platnost: vždyť co člověka odjakživa ničí více než střet s bezprávím, nespravedlností, násilím a bezhlavým, zaslepeným fanatismem a co nás posílí více než pocity soudržnosti, důvěry a bezpečí... Smilková navíc vsadila na kvalitní herce – zaujal mě především výkon Reného Šmotka a Vladislava Georgieva v náročných rolích členů „popravčího týmu“ a také Gabriely Wilčkové, která v úloze carevny Alexandry obratně vstupovala hned do několika obtížných stylizací, a obraz známé ženy tak vykreslila skutečně mnohobarevně.

Za zmínku dále stojí již vzpomínaná scéna – zajímavý byl nejen výběr a uspořádání kulis, ale třeba i proměna prostoru hlediště v jeviště, která proběhla po přestávce (Oxana Smilková a Jevgenij Kulikov), poutavý byl také hudební doprovod (opět režisérka a Kulikov). Pokud se ještě při reprízách polepší zvukař a dohlédne na to, aby melodie v některých momentech nepřehlušovala slovo, stane se z ostravské *Poslední noci posledního cara* představení, na které se ani po letech nepomíná.